

ԱՆՔԻՆ-ԼԱՐԻՍԽԵՆՆԵՐ

անթ
 դուրս
 պէս
 բանք
 տեսիլ
 է, Հս
 թեան
 համա
 Նման
 Տղ
 հետև
 Պ
 երև
 նախ
 պէն
 թիւն
 չկայ
 Դ
 ուղղ
 ծուա
 Իսկ
 գիտն
 դա
 պետ
 վենք
 գամ
 իսկա
 նման
 ժապ
 մի Նշ
 դուն
 նկէ
 Ջ
 են ա
 տերա
 պղէս
 Ա
 կապի
 ունթ
 թիւն
 և եր
 վրայ
 վարդ
 առծր
 Պ
 Ներք
 են ն
 թէ ի
 բը, հ
 ցուց
 անթ
 ինչ
 մոտ
 և փո
 մէջ
 միշտ
 անցի
 կան
 ցիներ
 բայց
 նաթ
 Դ
 փխի
 սին,
 Լոյթ
 ստիղ
 ներ,
 սին,
 յացո
 տիսս
 որ
 կան
 հարթ
 Մ
 բակ
 կան
 սեղ
 Դրան
 որում
 չլաւ
 խօսե
 Դ
 Սկալ
 թոյն
 բոռի
 Ը
 և եթ
 գեղե
 հրա
 Ա

տնային հարկի նախահաշիվը, մարդու նախահաշիվը, որոնք արած ծախսերը և այլն: Այդպէս են տնում միթէ տրամադրելի. նրանք ստում են en grand և նրանց տրամադրութեան աստիճանը անսահման է: Հազիւ թէ կարելի լինի արագութեամբ պտտել այդ աստիճանը, որի համար գուցէ հարկաւոր կըլինին տասնհազար հարկաւորները:

Տրամադրելի յատկապէս ստեղծել են հետեւեալ ստերը:

Պաշտօնական Յայտնի է, թէ ինչպէս են ստում բոլոր հաշիւները, պաշտօնական վիճակագրութիւնները, ինչպէս են ներկայացնում տոնադարձութիւնն այնպէս, որտեղ իսկապէս դա չկայ:

Դրանք են: Ամենամեծ դիպումն ուղղակի ասել է, թէ զեղումն ստեղծուած է մարդիկ ծածկելու համար: Իսկ թէ ինչ հետեւեալներ է ունենում դիպումն ստեղծութիւնը, — դա արդէն յայտնի է: Միթէ դա չէր պատճառը, որ վերջին պատերազմում մենք կորցրինք, օրինակ, երկու անգամ անելի մարդիկ և փող, քան թէ իսկապէս հարկաւոր էր: Դա ամենին նման բան չէ, եթէ տրիկներ պարարով ժապաւնից հագուստ է կարել տալիս մի նշանաւոր դերձակի մօտ, իսկ մարդուն ասում է, թէ պատահումներով դրանք է մի հրէյ-կոնցից:

Տրամադրելի Յայտնի է, թէ ինչպէս են ստում բոլոր համարադրութիւնները պատերազմում: Ամենամեծ դրամավոր նապոլէօնը ամենամեծ ստախոսն էր:

Այսպէս: Միլիարդ քանակութեամբ կապիտալներ ժամանակակից շրջանառութիւնը և արեւորակսն ձեռնարկութիւնները հիմնուած են սուտ լուրերի և երեւակայական ենթադրութիւնների վրայ: Եթէ չլսաւիս, — չես էլ ծախիլք, վաղուց արդէն տուտ է ուստական աւածը:

Պաշտօնական Յայտնի է, որ ականատեսները միեւնոյն անցքը զանազանակերպ են նկարագրում: Կարելի է երեւակայիլ, թէ ինչպէս են ստում պատմաբանները, հիմնուելով այդ «ականատեսներին» ցուցումների վրայ: Դրանք սուտ երեւակայութիւններ են դուրս բերում դրանք, այնինչ պատմութեան իրականութիւնները մտնում են լուստրութեալ դատարարների և փոքր առ փոքր ամբողջ ժողովրդի մէջ: Այդ է պատճառը, որ ազգերը միշտ ստում են, երբ խօսում են իրենց անցեալի, ապագայի և իրք-թէ պատմական առաքելութեան մասին: Անգլիական իրենքը ազգի մարդիկ են կենդանուր քայլ մեծ ստախոսներ են քաղաքակրթութեան մէջ:

Դեռ սրբան բան կարելի էր ասել փրկութեամբ աստիճանութեան մասին, որտեղ մարդիկ չլինաւ իրենց անցեալի միջոցներով մասն անգամ ստեղծում են անհրաժեշտ հիպոթեզներ, ուսումնական ստախոսութեան մասին, — որն ստերի գլխաւոր ներկայացուցիչն է թշկանութեան իրենքը, արտախտակական ստախոսութեան մասին, որ անուանում է «զեղաբարեկամական» ճշմարտութիւն, իսկ ինչ կըլինի հարկի տարբեր յետոյ...

Մի խօսքով, որ կողմն էլ նայես հասարակական կենսութեան, զրուականութեան, վարչութեան մէջ, — ամեն տեղ էլ մարդիկ ստեղծել են այդ սուտը: Դրանք իրենք իրենց նշանաւորն մի շատ արմատ աստիճանը են ընտրել, թէ զուտ ստեր միեւնոյն է թէ ճշմարիտ խօսքը:

Դրանց շարքում, անխցնում է պետականութիւն, կոնց ստախոսութիւնը մի թող ճաղ է թնդանութիւն ուժգին ու թող մօտ:

Եւ, եթէ կենսութիւն մէջ լինէր միայն և եթէ այն սուտը, որը դուրս է գալիս զեղեցիկ շրթներէն և վերջապէս է հիմնաւի կերպով կարած կորստաւոր:

Այդ բոլորից յետոյ մեզ մնում է ան-

լացնել, որ տղամարդը հանդերձ իր պաշտօնական, դիպումնական, զինուորական, առեւտրական, պատմական, ուսումնական և այլն ստախոսութեամբ, այնուամենայնիւ հաշիւ է անցնում:

Ա.

ՆԱՄԱԿԱՆ ԽՄԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

I.

Պ. խմբագիր.

Գ. Հ. Բ. Ը. Ախալցխայի բաժնի վարչութիւնը անցեալ 1895 թ. № 37 օրագրութեամբ «Ջալիլ» թերթի ստացումը միանգամայն անյարմար գտնելով տեղիս զբաղարան ընթերցարանի համար, որով էլ քան իր ընթերցիկ տարրուայ համար չստանալ յիշեալ թերթը: Բայց որովհետեւ «Ջալիլ» խմբագրութիւնը յամառութեամբ շարունակում է իւր թերթի առաւելումը, չնայելով որ սոյն տար. մայիսի 3-ին № 14 օրագրութեան համաձայն, վարչութիւնն յիշեալ թերթի 1-9 համարները բաց նստակի հետ միասին յետ էր ուղարկել, խնդրելով ազատել վարչութեան հովանաւորութեան տակ գտնուող ընթերցարանը իւր թերթից, ուստի այսու պարտք է համարում հրապարակել երկրորդ անգամ յայտնել յիշեալ թերթի խմբագրութեանը, որ ներդրութիւն չլիւր ուղարկելու թերթը: Վարչութիւնն շնորհակալ է նրա ցոյց տուած այդ պատուի համար:

Վարչ. փոխ-նախագահ՝ Թ. Յակոբեան: Անդամ-բարտ.՝ Ս. Տէր-Սարապետեան: Ախալցխա, 24 յուլիս:

II.

Պ. խմբագիր.

Խնդրեմ սոյն երկտողը տպէք ձեր լրագրում: Թղթակցին որոնելու տեղ սովորութիւնը այստեղ էլ կայ: Գրելու տանուտրի վերաբերմամբ ձեր լրագրի № 125-ում գրուած լուրը վերադրել են ինձ, մինչդեռ այդ լուրը տուողը ես չեմ: Ես միայն խորհուրդ կըտամ մեր տանուտրին լրագրով յայտնել թէ ուր է լուրի մէջ յիշուած գումարը և այն ժամանակ լրատուի ստութիւնը պատժել տալ:

Մեքսիկա քա. Եղիշեանց: Գարգանաւոր, 25 յուլիս:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՄԱԿԱՆ ԽՄԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

(«Նոր-Դար»-ի թղթակցից)

ԲԱՍՏՈՆ, 15 յուլիսի (ն. տ.). — Զրջափութութիւն, շրջափութութիւն կազդադարէ քաղաքակրթութեանը, շրջափութութիւն ֆիզիկական աշխարհում, շրջափութութիւն ընկերական, կրօնական, քաղաքական և վերջապէս ամեն ասպարիզում: Մտաւոր աշխարհին մէջ դուրս եկած թէ՛ օրինակներ ֆրանսիական ողորդ էր գործնականին փորձել. բայց կամայական կըտեսնեմք, որ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները առաջնութեան գերկալատարն են: Դեմոկրատիկ կուսակցութեան քաղաքական հորեղանակ կըլինէր փոխի այսօր, բան մը որ տեղի ունեցած չէր այդ կուսակցութեան հիմնադրելի: Թողմամբ ձեռքբերելի օրէն ի վեր:

Նախագահական նոր ընտրութիւնը կըսկսին. Բիլլիքնդ, ներկայ նախագահն ուղէ չուղէ յաջորդ դարնաւ վերջին մը: Նախ քան իր փոխի ըսէ Վոշինկիթնի White House-ին, որ մօտաւ տարեկան 50,000 դոլարի վարձքով և հաւ միլիոններ չինած պիտի թողու. ժողովրդի շահերուն պաշտպանը որ ներս մտաւ, ժողովուրդն կողոպտած դուրս պիտի գայ: — Դա թէ ո՞վ է Բիլլիքնդ, որ յաւել ակնորոշութեամբ կը պարապէր, քան իւր քաղաքական պաշտօնին կրծաւայրը:

Արծաթի և ոսկւոյ խնդիրն առաւել

քան երբէք կըլուզուի և պիտի յուզուի: Երբեք վարչութեան մէջ: Անցեալ տնտեսական հանրապետական (Republican) Սէյնթ Լուի քաղաքի պատգամաւորական ժողովը մէջ կուսակցութեան ընտրելի որոշեցին Վուշինկի Մաք Բիլլի, մարտապաշտ դրութեան մեծագոյն պաշտպանը, և ընդունեցին ոսկւոյ ստանդարտը: Ամսոյ 8-ին ռաժկապարական կուսակցութիւն (Democratic party) իւր ի ձեռքի գումարումը պատգամաւորական ժողովը մէջ իրենց ընտրելի ներկայացուց Վուշինկի Պալմըրը, քուէարկելով հետեւեալ փոփոխութիւններն ընտրելու: 1) հակամարտային գրութիւնն ընդունել. 2) Աղայի զանգեղէն իսպառ ետ առնել իրենց անունով թղթագրած շրջափութութիւն հանելու առանձնաշնորհում. 3) Բարձրագոյն զատարանի (Suprem court) անդամաց մինչ ի մտք պաշտօնավարութիւնն ընդունել և սահմանաւոր ընել. 4) արծաթի ստանդարտն ընդունել. 5) Income Taxի գրութիւնն հաստատել: Այս հինգ հիմնական որոշումներն ընտրութիւն կուսակցութեան մէջ նոր բան մտցան: Եւ ի դայս պաշտպանելու համար Վ. Վ. Պալմըրն անկի օրատու մէկը չէին կընար ընտրել: Արեւելեան նահանգաց ներկայացուցիչներն, որոնք Նիւ-Եթքի կապիտալիստներու ճշմարիտ ներկայացուցիչներն էին, առանց քուէարկելու ձգեցին ժողովը և ետ դարձան: Ինչու. — գործերնուն չէր զար:

Սոյն հինգ որոշմանց վրայ տեղիկութիւն տալէ առաջ համառօտ իմն ցոյց տանք նախագահական ընտրութեան և դանակը և այս երկու ընտրութիւններու միջև: Միացեալ Նահանգաց նախագահն չորս տարի պաշտօն կըլիւրէ, մի անգամ ետ վերընտրելի լինելու թոյլտուութեամբ: Բիլլիքնդ, ներկայ նախագահն ընտրուեցաւ 1884-ին, իսկ 1888-ին յաջորդեցաւ Զարկընի պայքար և կրկին յաջողեցաւ 1892-ին: յաւել չիկայ մարտի 4-ին պիտի գտնայ Նիւ-Եթքի և զբողի փոստարանութեամբ: Նոր նախագահ ընտրելու համար Ամերիկայի 45 նահանգներն, ուր ամեն կուսակցութիւն իւր անգամներն ունի, կընտրեն իրենց պատգամաւորները: Երկուց թոյլն համեմատութեամբ, և ամեն կուսակցութիւն կուսակց իւր պատգամաւորական ժողովն, ուրքուէից առաւելութեամբ կընտրեն իրենց ընտրելիներն, և ապա ամեն քաղաքացի 21 տարեկանէ վեր իւր քուէն կուտայ իւր հաւանած ընտրելիները: Կուսակցութեանց զօրաւորականներն են՝ հանրապետականը, ռաժկապարականը, ժողովրդականը (Populist) և ընկերակարգիչը: Այս առթիւ ընկերակարգիչները ընտրելին է պ. Մաշէթ, որ Նիւ-Եթքի մէջ ատաղձագործ մէջ:

Ան թէ ինչպիսի մարդիկ են կուսակցութեան ընտրելիներն, որի պայքար պիտի գտն նոր. 8-ին: Հանրապետականաց ընտրելին պ. Վ. Մաք Բիլլին 60 տարեկան է. ծնած է Օհայո նահանգին մէջ. ծնողներն սկիզբէն ինքն են: Մաք Բիլլին 1860 թ. դերեւաց աղատութեան պաշտպան զօրապետներէն է. պատերազմէն վերջ իւր նահանգը ներկայացուց ծերակուտական մ. եղած է Վոշինկիթնի ծերակուտին մէջ: Կուսի յետոյ իւր նահանգին կառավարիչն եղած է երեք տարի, և ժողովրդական գործած է մաքսապաշտ դրութիւնը պաշտպանելով իսկ ռաժկապարականաց ընտրելին պ. Վ. Վ. Պալմըրը ինք 36 տարեկան է. եթէ մէկ տարի ուշ ծնած լինէր, նախագահական ընտրելի լինէր չպիտի հասնէր այս տարի. 36-ը օրինաւոր հասակն է ընտրելիի մը: Թամ կառավարականաց ընտրելիներն շատ էին, Պալմըրն անունը չիտր. նա իւր իմաստարից և ժողովրդական շահերն պաշտպանող 40 լոպէի բանախօսութեամբ

բոլորի քուէն քաշեց: Միւս ընտրելիներն իւր քուէն հասած էին անդ նա բոլորին դէմ կուտեցաւ իւր հանձարի և ճարտասան լեզուի միջոցաւ, յառաջ եկաւ վերոյիշեալ հինգ արմատական որոշումներն և մեծամասնութեան քուէն չափեց, անկեղծ սկզբանց շահատակ դառնալով: Պ. Մաշէթ, ընկերակարականաց ընտրելին, ընկերակարական մէկ կարծեմ այդչափն կըսահմանէ Մաշէթի միջ լինելն:

Հիմա յայտարարեմ թէ ինչ կըպահանջէ Պալմըր իւր վերոյիշեալ հինգ որոշումներով: Հակամարտային գրութիւնն արժաւորական ապրանք ներս մտնել անմաքս, և ասով կազատէ ժողովուրդն ամերիկեան գործարանատեարց ձեռքէն, որոնք իրենց ապրանք ուղած գնելին կըլիւրէ: Հանրապետականը կըզորեն ասոր դէմ առարկելով թէ կառավարութեան եկամուտն կընուազի. ասոր դարձան կառաջարկէ հատուակել Income Taxի գրութիւնն, այսինքն ահապին չէնքերու և առնելու տէրեր, որը փոքր տուրք մը կուտան կառավարութեան չէնքերու արժէքին համեմատութեամբ, ապաք է նաև մասնաւոր տուրք մը տան անկէ ստացած եկամուտին վրայ ալ. այս եկամուտն մարքէն նուազած եկամուտն պիտի գոցէ: Հանրապետականը կըզորեն ասոր դէմ: «Միւր մեծ քաղաքներն կըկործանեն» կըսեն: Պալմըր կըպատասխանէ. «Կործանէ մեծ քաղաքներն, սակայն արտերը պահէ, քաղաքներն նորէն երեւան պիտի գտն, սակայն կործանէ քո երկրագործն ու արտերն, քաղաքներն ալ արտի պիտի նմանին»: National Bank-ի դէմ կըզորեն ռաժկապարականը. թոյլ տալու չէ, կըսեն, որ զրամատուներ իրենց անունով թղթագրած շրջափութութեան հանն, այդ միայն կառավարութեան իրաւունքն է և ասոր շահն ալ նմանապէս կառավարութեան եկամուտն պիտի յաւելու: Կալուածատեարց վրայ յաւելու է տուրք պահուոր, եթէ ոչ երկրագործ ժողովուրդն պիտի լքանէ իւր արտը. և որեւէ երկիր, ուր երկրագործութիւնն լքանուած է, երկիրն սկսած է արքատանալ: — Նախ արտերը, վերջը քաղաքները:

Բարձրագոյն զատարանի անգամը մինչև մահ պաշտօնավարելու իրաւունք չունին, կըսէ Պալմըր: Եթէ Միացեալ Նահանգաց սահմանադրութիւնը կըլիւրէ արեւելեան դայը, գիւղը չենք ընտրել նախագահ մը, որ մինչև մահ պաշտօնավարէ. եթէ ցիկանս պաշտօն արուէր ներկայ նախագահ Բիլլիքնդին, կընար երեւակայել թէ ինչ պիտի լինէր մեր երկրի վիճակը: Բարձրագոյն զատարանը քունդատուելու է երեւոյթիւնաց ժողովուրդն երկու ամիս առաջ այդ բարձրագոյն զատարանը, որ Վոշինկիթն կը մնայ, օրէնք մը վաւերացցը, որով հաւելաւոր նահանգներէն միոյն մէջ իսկ քո խաղիչներն կարգիլէ միեւնոյն չօգիտողին կամ հանրապետական մէջ նստել ճերմակներու հետ. այդ օրէնք հակասահմանադրական է և պէտք է այդ օրէնքին վաւերացունող զատարանը փոխելու:

Իսկ արծաթի և ոսկւոյ խնդիրն գալով, դա յաւել միջազգային խնդիր մ'է և կըլիւրէ, որ այդ խնդիր լուս մը քննդատուելի վերջ գրենք:

Բայց սրբալի յոյս կայ ընկերակարականաց յաջողութեան կամ երկրի տարբեր կուսակցութեանց բաղդատմամբ այդ կուսակցութեան զօրութիւնն ինչպիսի:

Ընկերակարական գաղափարներ չափով պրոպագանդա կընեն. ժողովրդի գործաւոր գաղափարը ծերակուտ գործաւորաց չափ սերտած է այդ խնդիր, սակայն չի կարծեր թէ այդ համեմատութեամբ զօրաւոր կուսակցութիւն մը կընկերակարականը. և ասոր գլխաւոր պատճառներն էն մին գործաւոր գաղափարը և ժողովրդական շահերն պաշտպանող 40 լոպէի բանախօսութեամբ

մուած լինելն է. անընտան է, որ գերմանացի, իրլանդացի և հայ գործաւորներն շահերն նոյնը լինին այս երկրին մէջ. թէ և մէկ թշնամի ունին, որոյ ընդդէմ պիտի կուտեն, սակայն շահերն ընդշատ կըտարբերին. օրինակի համար, ընտանիք ունեցող և չունեցող գործաւորը տարբեր հայացք և տարբեր պահանջներ ունի տնտեսական կուտի մէջ այստեղ:

Ինչ որ ալ լինի, ռաժկապարականաց այս փոփոխութիւն քայլ մ'է հինէն դէպի նորը և տնտեսական վիճակի մէջ մեծ շրջափոխութիւն մ'է, եթէ ոչ յեղափոխութիւն: Մէկ դարու յեղափոխականը յաջորդող դարուն պահանջողականը եղած է. ձեռքբերող՝ ռաժկապարականաց հիմնարկներ իւր ժամանակին կրծադրուէր և նայն իսկ կըհալածուէր, սակայն այսօր պահանջողական մ'է յաջա իւր կուսակցութեան: Երկրորդ ոչ թէ կապիտալիստներու ձեռք կապելի, այլ գործաւորի քրտինքով և ինչ նոր փոփոխութիւն որ գործաւորին շահերը կըպաշտպանէ, կըզօրացունէ երկրին տնտեսական վիճակը և կապահովուէ հասարակապետութիւնը: Արահամ Լինքոլնի յաւանանական խօսքը միշտ կենդանի է:

«Ժողովրդական» և «Ժողովրդական» հոգեւոր:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԹՐԳԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Բացի զանազան գաւառների մէջ տիրող խառնակութիւններով զբաղուելու, Բ. Գուրու ստիպուած է զբաղուել նաև երիտասարդ թուրքերի ազդեցութեամբ ի միջի այլոց, այս օրերս Լոնդոն է հասնել անցեալները մահուան պատժի գատապարտուած Ամէլ-Ռիզա-բէյը, երիտասարդ թուրքերի պարագլուխը, նպատակ ունենալով իւր պաշտպանած գատի կողմը գրաւելու անգլիական քաղաքական գործիչներին: Լոնդոնի «Pall Mall Gazette»-ի մի աշխատակցի հետ խօսակցութիւն ունենալով, նա ասել է. «Երիտասարդ թուրքերը ամենին յեղափոխական կուսակցութեան անդամներ չեն: Նրանք ընդունում են օրէնքերը, կրօնը, թագաւորական տոհմը և դաշնագրերը: Նրանց նպատակն է ամենից առաջ — սահմանադրութեան վերահաստատումը: Թիւրքերը միայն Այս կուսակցութիւնը բարեկամներ կըբող է գտնել միայն Անգլիայում և Ֆրանսիայում իրենց բնական դաշնակիցների մէջ: Անգլիայի հեղինակութիւնը բաւական վնասուել է Թիւրքերիւրում հայաց խնդրում նրա գործողութեան եղանակի պատճառով: Նա նիւթական և բարոյական հիմք ունէր երիտասարդ թուրքերին օգնելու: Ամենից առաջ նա այդ բանը պէտք է անէր իրեն մի պետութիւն, որ ստորադրել է Բեռլինի դաշնագրին, և յետոյ յորեւ մի պետութիւն, որ կամենում է առեւտրական աւելի սիրտ յարաբերութիւններ հաստատել Թիւրքիայի հետ, յարաբերութիւններ՝ որոնք առաջ չեն գտնւում սուլթանի հակամարտական քաղաքականութեան պատճառով: Այդ կուսակցութեան կենդանական մասնաժողովն այժմ գտնւում է Պալմըրում, միւսը գործում է Գ. Պոլսում: Առանձին կեդրոնական մասնաժողովներ գտնւում են Հալեպում, Բէյրութում, Չիքոնիայում, Սալոնիկում և Բուլղարիայում:

Մինչդեռ լրագրները հազորդում են Ամէլ-Ռիզա-բէյի Լոնդոն գնալու մասին լուրը, միւս կողմից «Daily News»-ը հազորդում է, որ թուրք իշխանութիւնը ձեռքաւարել է նրան:

«Times»-ը հազորդում է, որ Բ. Գուրու յունաց կառավարութեանն ուղարկած

